

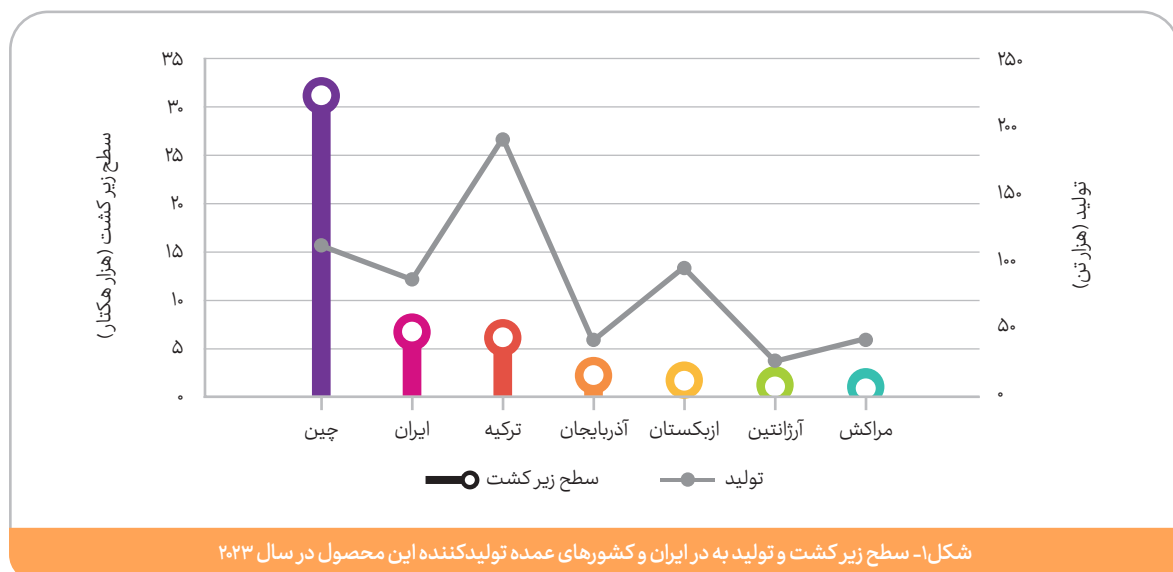

افزایش عملکرد در باغات به با معرفی رقم جدید بهافرید

مریم تاتاری^۱، حمید عبدالهی^۲، ایوبعلی قاسمی^۱

۶ بیان مسئله

درخت "به" یکی از گونه‌های بومی ایران است و با وجود برخورداری از تنوع ژنتیکی گسترده، تنها تعداد محدودی از ارقام آن در کشور مورد کشت و کار قرار می‌گیرد. جمهوری اسلامی ایران از نظر سطح زیرکشت "به"، رتبه دوم جهان را به خود اختصاص داده است؛ با این حال، از نظر میزان تولید، در رتبه چهارم قرار دارد که نشان‌دهنده پایین بودن متوسط عملکرد در واحد سطح است. رقم اصلی و تجاری غالب در باغ‌های به کشور، رقم "به" اصفهان است. این رقم به دلیل برخورداری از اندازه مناسب، عطر مطلوب، رنگ جذاب و طعم مطلوب میوه، به عنوان رقم غالب و تجاری در باغ‌های کشور شناخته می‌شود؛ اما به دلیل تشکیل تعداد کم میوه در درخت،

عملکرد باغ‌های به کشور - که در اغلب آن‌ها این رقم به صورت تک‌رقمی کشت شده است - کاهش یافته است. عملکرد باغ‌های "به" استان اصفهان در شرایط فعلی حدود ۹ تا ۱۱ تن در هکتار گزارش شده است. از مهم‌ترین عوامل کاهش عملکرد این رقم می‌توان به تولید بازوهای بلند و بدون بار اشاره کرد که موجب کاهش کارایی باردهی درخت می‌شود. از این‌رو، اصلاح و معرفی ارقام جدید "به" با عملکرد مطلوب و در عین حال حفظ کیفیت میوه، در اولویت برنامه‌های اصلاحی این گونه قرار گرفته است. افزایش تعداد ارقام مورد کشت با پتانسیل باردهی بالا و هم‌پوشانی مناسب زمان گل‌دهی، می‌تواند نقش مؤثری در افزایش تولید به در کشور ایفا نماید (شکل ۱).

۶ معرفی دستاورد

جمع‌آوری و شناسایی ژنوتیپ‌های مختلف "به" در استان اصفهان از سال ۱۳۷۷ آغاز شد و نخستین کلکسیون به کشور در این استان در سال ۱۳۸۰ احداث گردید. طی ۲۵ سال ارزیابی مستمر، ویژگی‌های مختلفی شامل بررسی تنوع ژنتیکی، ارزیابی تحمل به بیماری آتشک، تحمل به کلروز آهن ناشی از آهکی بودن خاک، بررسی انبارمانی، خودناسازگاری/خودسازگاری دانه‌گرده، ثبت توصیف‌نامه DUS و ارزیابی صفات کمی و کیفی میوه مورد مطالعه قرار گرفت. بر اساس نتایج این ارزیابی‌ها، رقم بهافرید در سال ۱۴۰۳ از میان ژنوتیپ‌های مورد بررسی معرفی گردید.

مهم‌ترین صفت متمایزکننده رقم بهافرید در مقایسه با رقم شاهد "به" اصفهان، عملکرد بیش از دو برابر آن است؛ به‌طوری‌که متوسط عملکرد رقم اصفهان حدود ۱۰ تن در هکتار و متوسط عملکرد رقم بهافرید حدود ۲۲ تن در هکتار گزارش شده است. عادت رشد نیمه‌گسترده و توزیع یکنواخت‌تر شاخه‌های بارده در طول بازوها، از دلایل اصلی عملکرد بالاتر رقم بهافرید نسبت به رقم اصفهان به‌شمار می‌رود. کیفیت میوه این رقم از نظر اندازه، عطر و طعم مطلوب بوده و از این حیث، کاملاً قابل رقابت با رقم به اصفهان است. هم‌چنین رقم بهافرید در مقایسه با رقم ویدوجا از کیفیت میوه بالاتری برخوردار بوده و نسبت به رقم بهتا نیز عملکرد بالاتری نشان می‌دهد. این رقم همانند رقم اصفهان، دیرگل بوده و از نظر سازگاری دانه‌گرده و نیز هم‌پوشانی مناسب زمان گل‌دهی با رقم اصفهان، شرایط مطلوبی برای کشت مخلوط و افزایش باردهی فراهم می‌سازد.

۶ فرایند تجاری‌سازی دستاورد

رقم بهافرید با برخورداری از تعداد کافی درختان مادری بالغ و امکان تأمین سالیانه پیوندک، از قابلیت ازدیاد به میزان حدود ۲۰۰ تا ۳۰۰ اصله نهال برخوردار است و امکان عرضه آن به صورت نیمه‌انبوه برای نهالستان‌های مناطق مرکزی کشور فراهم است. این رقم در سال ۱۴۰۳ تعداد ۲۰۰ پیوندک در اختیار شرکت کشاورزی و باغداری فجر اصفهان و هم‌چنین تعدادی از نهالستان‌های بخش خصوصی قرار داده است و در سال جاری نیز روند تأمین پیوندک و واگذاری آن به نهالستان‌های خصوصی ادامه دارد.

۶ پتانسیل اقتصادی و اثر بخشی

- ۱ پیش‌بینی جایگزینی و توسعه کشت رقم بهافرید در حدود ۳۰ تا ۴۰ درصد از باغ‌های به کشور
- ۲ افزایش متوسط عملکرد به میزان حدود ۱۰ تن در هکتار نسبت به رقم شاهد اصفهان (میانگین عملکرد ۲۲ تن در هکتار)
- ۳ پیش‌بینی افزایش درآمد سالیانه باغداران به میزان حدود ۱۲۰ تا ۱۹۰ میلیون ریال در هکتار نسبت به رقم اصفهان
- ۴ برخورداری از درجه بالای بازارپسندی، انبارمانی مناسب و کیفیت میوه قابل رقابت با رقم اصفهان
- ۵ دارای عادت رشد نیمه‌گسترده و توزیع یکنواخت شاخه‌های بارده در طول بازوها در مقایسه با رقم اصفهان